

بوف کور هدایت: کابوسی اتوبیوگرافیک *

مایکل سی. هیلمن

اکنون که نزدیک به پنجاه سال از تاریخ انتشار قصه بوف کور می‌گذرد حتی علاقه‌مندان و شیفتگان شاهکار صادق هدایت در تشخیص تار و پود تم اصلی و پیام کتاب درمانده‌اند و محققان و منتقدان ادبیات معاصر نیز از جامعه‌شناسان و روانشناسان گرفته تا متخصصان ادبیات تطبیقی نتوانسته‌اند با اطمینان و یا با قاطعیت بگویند هدایت در بوف کور چه گفته است.

مسأله تشخیص و بیان پیام بوف کور واضح و ساده است: راوی داستان مردی است عجیب و غریب و یا به عقیده اکثر محققان، دیوانه. بعلاوه این راوی طوری رویدادهای داستان را معرفی و نقل می‌کند که اغلب آنها برای خواننده غیر قابل درک یا باورنکردنی بنظر می‌آید و این که ساختمان قصه (که در حقیقت مشتمل بر دو داستان مجزا می‌باشد که بطور کامل بهم تطبیق و پیوند داده نمی‌شود) نیز از نظر اصول رمان‌نویسی ناقص بحساب می‌آید.

مقاله «بوف کور هدایت: کابوسی اتوبیوگرافیک» نخست مسأله درک کتاب هدایت را در میان می‌گذارد همراه با نظری اجمالی به نمونه‌هایی از پژوهش‌های جامعه‌شناسی و روانشناسی و مردم‌شناسی و ادبیات تطبیقی رمان. سپس با توجه به این که اغلب بررسی‌های بوف کور بالاخره شخصیت خود هدایت را دربر می‌گیرد، مقاله به این تز پیشنهادی می‌پردازد که شرط درک بوف کور و تشخیص پیام آن در این است که کتاب را شرح حال خود هدایت یعنی اثر اتوبیوگرافیک بدانیم.

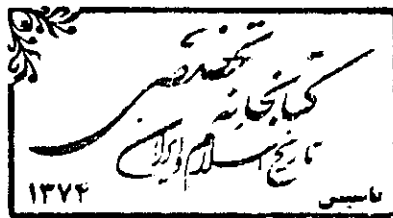
* اصل این مقاله در همین شماره به زبان انگلیسی چاپ شده، ترجمه خلاصه مقاله نیز از نویسنده است

جلال آل احمد در مقاله بسیار مفید خود به اسم «هدایت بوف کور» که چند ماه پس از مرگ هدایت در بهار ۱۳۳۰ خورشیدی انتشار یافت و مصطفی فرزانه در کتاب جدید خود به اسم آشنایی با صادق هدایت قصه بوف کور را نوعی اتوبیوگرافی می خوانند. آل احمد بخاطر افکار و عقاید مشترک قهرمان داستان و نویسنده کتاب به این نتیجه می رسد و به نظر فرزانه قسمت اول بوف کور روایتی است از زندگی خود هدایت در پاریس و دل باختگی او به دختری فرانسوی که به ناکامی انجامید و قسمت دوم روایتی است از حالات هدایت پس از بازگشت به ایران در سال ۱۹۳۰ میلادی و ناراحتی او در محیط «قرون وسطایی» و پدرسالارانه تهران آن زمان (در مقایسه با پاریس). خود هدایت اگر چه همیشه انکار می کرد که بوف کور داستان زندگی درونی و ذهنی اوست اما لاقلاً اقرار می کرد که قهرمان داستان حرفهای او را ادا می کند. گذشته از این جنبه های مشابه شخصیت قهرمان بوف کور و خود هدایت متعدد و انکارناپذیر است. فی المثل هر دو منزوی و آدم گریز و دارای افکار «خیامی» هستند. هر دو بیش از حد معمول از مرگ می ترسند و از مذهب و حکومت حاکم متنفرند. هر دو به هنرهای نقاشی و نویسندگی پناه می برند. اصلاً شاید در ذهن قهرمان بوف کور فکر یا تصویری خطور نمی کند که جزوی از افکار و اعتقادات شخصی هدایت خارج از عالم رمان نویسی نبوده باشد.

»

خلاصه کلام صادق هدایت در بوف کور (البته از پس صورتک و استعارات) یأس و ناامیدی نسبت به خود و فرهنگ خود را ابراز می کند و خود داستان نوعی اقرار به عدم موفقیت در زندگی است. منتهی این داستان اتوبیوگرافیک دو نوع تأثیر بسیار مهم در ادبیات فارسی گذاشته است. یکی این که روش نقل قصه یعنی استفاده از گوینده اول شخص مفرد و آن هم شخصی عجیب و غریب فردیت را وارد نثر داستانی فارسی کرده (همان طور که نیمایوشیج فردیت را در شعر غنایی فارسی گنجانده است). به عبارت دیگر هدایت بعنوان نویسنده مدرنیست همان اندازه اهمیت به فردیت خود می دهد که معمولاً در فرهنگ سنتی به خدا و پادشاه و پیغمبر و امام بعنوان افراد بی نظیر داده می شود. دوم این که نقل و سبک سورئالیستی بوف کور نثر سنتی فارسی را از مقام دیرینه خود انداخته و این عقیده را به نویسندگان نسلهای بعدی نشان داده که سبک و نثر باید تابع قضیه و هدف باشد یعنی هر طرح و توطئه داستانی و شخصیت منحصر بفرد راوی داستان خود به خود نثر و سبک مناسب را معرفی می کند. در مورد بوف کور هدایت چون حرفهای خود را توسط راوی نزدیک به شخصیت خویش می زند از زبان خود استفاده کرده است، زبانی که تمام مسائل درونی خود را منعکس می کند.

البته این تر که اصل بوف کور اتویوگرافی است فعلاً پیشنهادی است که به اثبات نرسیده. تا این تر ثابت و یا رد شود، باید شرح حال مبسوط و دقیقی از زندگی هدایت تا دوره تألیف بوف کور نوشته شود و عجیب این جاست که با وجودی که نزدیک به چهل سال از مرگ مشهورترین نویسنده قرن بیستم ایران می‌گذرد، هنوز شرح حالی از وی بچاپ نرسیده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

ماهنامه

از انتشارات بنیاد فرهنگی پر

زیر نظر هیأت مدیره:

محمد خجندی

علی سجادی

محمد شریف - کاشانی

محمود گودرزی

حسین مشاری

امیر حسین معنوی

بیژن نامور

کوروش همایون پور

ماهنامه پر از آغاز سال ۱۹۸۵ تا کنون

هر ماه، بدون وقفه و بهنگام منتشر شده است

«انتشار پر تلاشی است بخاطر: ایجاد فضایی مناسب برای طرح، بحث و روشن کردن مفاهیم استقلال، آزادی، و عدالت اجتماعی (مفاهیمی که کج اندیشی درباره آنها باعث این همه کشمکشهای سیاسی و مرامی و قومی شده است) و کوشش برای تبدیل این مفاهیم به باورهای استوار فرهنگی.»

PAR Monthly Journal

P.O.Box 11735

Washington, D.C. 20008

Tel.: (703) 533-1727

بهای اشتراک:

ایالات متحده: یکساله ۲۰ دلار امریکایی

خارج از ایالات متحده: یکساله ۳۲ دلار امریکایی

ره‌آورد

در هر شماره:	ایران گذشته و امروز:
به قلم پژوهشگران تاریخ	دین و فلسفه:
به خامه محققان علوم دینی و دانشمندان	
مکاتب فلسفی	ادبیات:
نوشته استادان زبان و ادب فارسی	
در زمینه‌های گوناگون شعر و نثر،	
پیش از اسلام و بعد از اسلام	هنر:
معرفی نگارگران دیروز و امروز ایران و	
شناساندن شیوه‌های مختلف هنرنقاشی،	
موسیقی و دیگر میراث‌های هنری ایران	شعر:
چامه‌های نو از سخنسرایان نامور امروز و	
دیروز ایران	کتاب:
نقد پیرامون کتابهای جدید و معرفی آثار	
نو درباره ایران	نامه‌ها:
نظر خوانندگان ره‌آورد	یادبود مشاهیر:
بزرگداشت سخنوران ایران که درگذشته‌اند.	

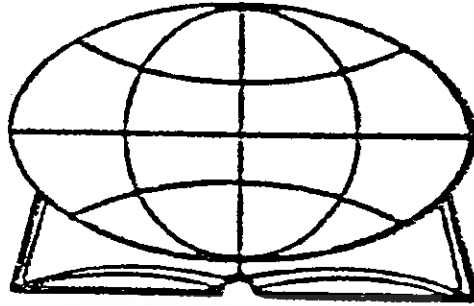
ره‌آورد یادگار این دوره از تاریخ ایران است

با اشتراک مجله ره‌آورد، فرهنگ ایران را به خانه خود ببرید.

یک سال در آمریکا: ۲۸ دلار آمریکایی

کشورهای دیگر: ۳۶ دلار آمریکایی

علم و جامعه

جنگ اجتماعی - سیاسی - فرهنگی

مدیر: دکتر ناصر طهماسبی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نشانی:

Persian Journal for
Science and Society

P.O.Box 7353

Alexandria, Virginia 22307

بهای اشتراک: یکساله ۲۵ دلار

نیمه دیگر

نشریه‌ای به همت زنان
ویژه مسائل اجتماعی، ادبی، سیاسی و فرهنگی زنان

در روزگاری بصری بریم که در جامعه ما تمام دستاوردهای مدنی به چهار میخ تحکم و نفی کشیده شده و صرف حضور زن در پهنه هستی اجتماعی، در محل کار، در خیابان، در مدرسه و در سفر بیان مقاومت شده است. نشریه نیمه دیگر تلاشی است برای رساندن بیان این مقاومت به عرصه نقد اجتماعی و ادبی و سیاسی. کاوشی است در ابعاد گوناگون مسأله زن.

گزیده‌ای از مقالات شماره‌های گذشته:

چهره زن در جراید مشروطیت (روشنک منصوری)، گفتگویی با حجة الاسلام گنجه‌ای (زهرا امیدوار)، ازدواجهای سیاسی مجاهدین (ف. صنعتکار)، جای خالی زنان در محاسبات آماری (آرلین دلال فر)، سیاست حکومت اسلامی پیرامون دسترسی زنان به آموزش عالی (سحر قهرمان).

شماره هشتم نیمه دیگر: ویژه سیمین دانشور.

بهای تک شماره: ۶ دلار

اشتراک چهار شماره ۲۴ دلار (مؤسسات ۴۸ دلار)

نشانی نیمه دیگر:

P.O.Box 1468
Cambridge, MA, 02238
U.S.A.

Mazdâ Publishers

Book Manufacturing &
Publishing Consultants

چاپ و صحافی کتاب توسط

انتشارات مزدا

- جلد شمیمز • جلد طلاکوب • انواع کاغذ
- طرح کتاب • تحویل در سراسر امریکا

مؤسسه انتشارات مزدا با بیش از ۱۰ سال سابقه آماده قبول سفارشات چاپ کتاب شما است. با ما به نشانی زیر مکاتبه کنید.

Mazdâ Publishers

P.O. Box 2603

2991 Grace Lane, Suite 2-F

Costa Mesa, CA 92626

انتشارات مزدا

(714) 751-5252

کتابفروشی ایران مرکز جامع کتابهای مربوط به ایران در خارج

IRANBOOKS

Persian & English books about Iran

کتابفروشی ایران

درواشنگتن

(301) 986-0079

مرکز فروش:

دایرةالمعارف ایرانیکا

Encyclopaedia Iranica

Edited by Ehsan Yarshater

- شراب نیشابور، رباعیات خیام، شاهرخ گلستان
- ایران در عصر پهلوی از مصطفی الموتی (تاکنون سه جلد منتشر شده)
- خاطرات و تألمات مصدق
- دیوان حافظ شیرازی (از انتشارات زیبا - چاپ لندن - طلاکوب)
- آثار و ترجمه های استاد مهدی نخستین
- لغتنامه دهخدا
- فرهنگ معین
- انواع فرهنگنامه ها

ایران در عصر پهلوی

مؤلف: دکتر مصطفی الموتی

نوشته و تحقیق

8014 Old Georgetown Road
Bethesda, Maryland 20814, U.S.A

کتابفروشی ایران همه روزه غیر از یکشنبه ها
از ۱۰ صبح تا ۶ بعد از ظهر باز است

دانشگاه کلمبیا
مرکز مطالعات ایرانی، نیویورک
Encyclopaedia Iranica
دایرةالمعارف ایرانیکا (به زبان انگلیسی)

زیر نظر احسان یارشاطر

ناشر: Routledge and Kegan Paul, London and New York

با همکاری صدهاتن دانشمند و پژوهنده ایرانیشناس از سراسر جهان

اثری که باید در خانه هر ایرانی و هر پژوهنده علاقه مند به

فرهنگ ایران موجود باشد

جامعترین مرجع درباره تاریخ، فرهنگ، ادب و هنر، زبانشناسی، مردمشناسی، آثار تاریخی، اقتصاد، مردان و زبان بزرگ ایران، فرهنگ عامه، شخصیت‌های سیاسی و چهره‌های تاریخی و فرهنگی، جامعه، سیاست، جغرافیای طبیعی و انسانی، گیاهشناسی و جانورشناسی، بر پایه منابع دقیق و مستند.

یک فرصت استثنائی

تا کنون سه جلد از این اثر با حدود سه هزار صفحه در قطع بزرگ و دوسه‌تونی منتشر شده است. هر جلد شامل هشت دفتر است و هر دو ماه یک دفتر منتشر می‌شود. برای آن که عده هر چه بیشتری از علاقه‌مندان و دانش پژوهان بتوانند از آن استفاده کنند ناشر برای مدت محدودی برای کسانی که دایرةالمعارف را مشترک شوند تخفیف اساسی به این شرح در نظر گرفته است:
۵۰٪ برای سه جلد چاپ شده و ۲۰٪ برای دفترها و جلدهای آینده.

خواستاران لطفاً درخواست زیر را به نشانی ذیل ارسال دارند.

Bibliotheca Persica
450 Riverside Drive
New York, N.Y. 10027

I am interested in learning more about the *Encyclopaedia Iranica*.
Please send me your brochure and order form.

Name:

Address:

.....

.....